

Vraag en beantwoording wel/~~niet~~ op de site bestuur.gooisemeren.nl (doorhalen wat niet van toepassing is)*.

Naam en fractie:	Reinier van der Hulst, PvdA
Datum indiening:	25 september 2023
Datum antwoord:	4 oktober 2023
Onderwerp:	Online fraude bij gemeenten

Inleiding

In de maand september verschenen er meerdere berichten in de media over een geval van zogenaamde CEO-fraude bij de gemeente Alkmaar. Op 14 september jl. publiceerde de NOS een [bericht](#), op 21 september jl. verscheen in Trouw een [artikel](#) over dit fenomeen. In Alkmaar werden ambtenaren door een zich als directeur voordoeende interncrimineel gedwongen om een spoedfactuur van €236.000,- te betalen. Volgens Trouw zijn er het afgelopen jaar bij de VNG ongeveer 60 meldingen van CEO-fraude gedaan. Gemeenten zijn dus een populair doelwit. Aan de hand van dit incident hebben wij de volgende vragen:

Vraag 1

Heeft een dergelijk geval, zoals in de inleiding omschreven, of een poging daartoe zich in Gooise Meren voorgedaan?

Antwoord

Er zijn geregeld pogingen tot CEO-fraude bij gemeente Gooise Meren. In verreweg de meeste gevallen blijft het bij een poging waarbij het medewerkers opvalt dat het om fraude gaat. In één geval is het verder gekomen dan een poging (zie beantwoording vraag 2). Ook andere vormen van fraude, zoals het toesturen van spookfacturen, komen geregeld voor.

Vraag 2

Indien Vraag 1 met *ja* kan worden beantwoord: om welk bedrag ging het? Heeft Gooise Meren deze poging gemeld bij de VNG? Heeft de gemeente naar aanleiding van die poging maatregelen genomen?

Antwoord

Het ging om een bedrag van minder dan €800,-. Hierbij deed een crimineel zich voor als onze directeur, en benaderde een medewerker via e-mail om cadeaubonnen te kopen. Deze medewerker heeft contact gezocht met de manager en de Chief Information Security Officer (CISO). Na onderzoek bleek dat het om oplichting ging. Deze poging is dus uiteindelijk niet succesvol geweest.

Als reactie op dit incident is extra aandacht gegeven aan bewustwording over (CEO-)fraude in de organisatie, door inzetten van verschillende middelen op verschillende niveaus. Dit incident is toentertijd niet gemeld bij de VNG, aangezien de gemeentelijke financiële processen niet zijn gecompromitteerd. Er is een incidentenprocedure in ontwikkeling, waarbij de te ondernemen acties bij (dit soort) incidenten wordt beschreven. Melden bij de VNG wordt hier in opgenomen.

Vraag 3

Indien Vraag 1 met *nee* kan worden beantwoord: wat doet de gemeente op dit moment om zulke fraude in de toekomst te voorkomen?

Antwoord

Niet van toepassing, gezien beantwoording vragen 1 en 2.

Vraag 4

1. Is er verificatie bij de gemeente als het gaat om het voldoen van zulke hoge rekeningen?
2. Tot welk bedrag heeft een ambtenaar zelf de bevoegdheid om te tekenen?
3. Zijn er waarborgen in het proces ingebouwd en zo ja, welke?
4. Zijn er waarborgen in de transacties ingebouwd en zo ja, welke?

Antwoord

1. Binnen de "Budgethoudersregeling Gooise Meren" is er sprake van een "budgetplafond". Dit betekent dat *"indien er geen budgetten op productniveau aanwezig zijn of de bestaande budgetten niet toereikend (meer) zijn, er géén verplichtingen mogen aangegaan of betalingen worden verricht, zonder dat het college van B&W of Gemeenteraad daar toestemming voor heeft verleend of gaat verlenen."*
Als er een spoedverzoek binnen komt, waar geen budget beschikbaar is, dan wordt dit gesignaleerd door de financiële administratie. Er wordt contact opgenomen met degene die het spoedverzoek indient. In het geval van de casus Alkmaar zou de directeur zijn benaderd ter verificatie van de opdracht, het beschikbare budget of een verplichtingnummer.
2. Het doen van uitgaven door de organisatie vindt plaats via het budgetrecht van de raad. Dat wil zeggen dat na vaststelling van de begroting de gemeenteraad de budgetten (en hiermee de uitgaven) goedkeurt voor het komend begrotingsjaar. De bevoegdheid van het doen van uitgaven wordt door de raad gemandateerd naar college. Het college draagt deze bevoegdheid over de budgethouders (vastgelegd in de Budgethoudersregeling Gooise Meren).
De budgethouders zijn het management, directie, griffie en concerncontroller. Zij mogen alleen uitgaven doen en/ of opdrachten verstrekken binnen de budgetten die door de gemeenteraad in de begroting zijn vastgesteld. Dit budget kan verschillen per manager.
3. Binnen het facturatieproces wordt het vier-ogen principe toegepast (budgetbehouder en leveringsbewaker). Dit betekent dat er een strikte scheiding is van de rollen budgethouder en leveringsbewaker.
4. Facturen dienen altijd geaccordeerd te worden door zowel een budgethouder als een leveringsbewaker. Dit zijn nooit dezelfde personen zijn. Als dit wel zo is, dan wordt een factuur door het systeem geweigerd en niet verwerkt. De budgethouder wordt dan benaderd. Periodiek vindt controle plaats door de applicatiebeheerder van het financiële systeem op de scheiding van deze rollen.
Binnen het financiële facturatieproces vinden er ook controles plaats als het gaat om nieuwe- en gewijzigde rekeningnummers, NAW- gegevens en de aanwezigheid van een verplichtingnummer.

Vraag 5

Heeft Gooise Meren, naar aanleiding van het nieuwsbericht uit de inleiding, extra acties en/of maatregelen ondernomen ter voorkoming van deze vorm van internetfraude? Zo ja, welke? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Binnen de organisatie van Gooise Meren is er voortdurend aandacht voor informatiebeveiliging in de breedste zin van het woord. Zowel binnen de ambtelijke organisatie als binnen het College. Bewustwordingsactiviteiten voor het 4^e kwartaal van 2023 richten zich ook expliciet op phishing en (CEO-)fraude. Daarnaast is de organisatie bezig met het verkennen van zogenoemde Data Loss Prevention-maatregelen om fraudepogingen zo veel mogelijk tijdig te signaleren.

Ontwikkelingen op het gebied van informatiebeveiliging en fraude worden nauwlettend in de gaten gehouden, bijvoorbeeld met informatie van de Informatiebeveiligingsdienst (IBD) of het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC), waarvan de organisatie risico-analyses ontvangt. Ook wordt er binnen de organisatie expliciet aandacht besteed aan incidenten bij andere (overheids)organisaties. Zo is ook het incident in Alkmaar intern besproken.